

Περίληψη πολιτικής

Αντιμετώπιση της
ρητορικής μίσους
και της
παραπληροφόρησης
με βάση το φύλο
στα μέσα
κοινωνικής
δικτύωσης

Συστάσεις με βάση
το πρόγραμμα
Erasmus+ ScrollOff

Πίνακας περιεχομένων

1. Περίληψη	4
2. Το έργο ScrollOff	4
3. Στόχοι του έργου	5
4. Στόχοι της περίληψης πολιτικής	5
5.Ορισμός του προβλήματος	6
6.Ανάλυση αναγκών (με βάση το WP2)	7
7. Ομάδες στόχοι	8
8. Δραστηριότητες του έργου και ευρήματα	8
9. Δυναμική των μέσων κοινωνικής δικτύωσης	9

Πίνακας περιεχομένων

10. Εθνικές αναφορές των εταίρων

10

11. Επιπτώσεις στην πολιτική

20

12. Συστάσεις

21

13. Συμπεράσματα

22

14. Αναφορές

23

1. Περίληψη

Το ψηφιακό περιβάλλον των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί σημαντικό χώρο επικοινωνίας, αυτοέκφρασης και συμμετοχής των νέων στα κοινά. Ωστόσο, η ρητορική μίσους με βάση το φύλο, η παραπληροφόρηση και άλλες μορφές διαδικτυακής βίας αυξάνονται ολοένα και περισσότερο, επηρεάζοντας αρνητικά την ψυχική υγεία, τη συμμετοχή και την κοινωνική συνοχή. Το πρόγραμμα ScrollOff, που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+, ανταποκρίνεται σε αυτή την πρόκληση ενισχύοντας τις ικανότητες των εργαζομένων με νέους, δημιουργώντας εκπαιδευτικά εργαλεία, αναλύοντας επιβλαβείς διαδικτυακές τάσεις και υποστηρίζοντας τους νέους που εκτίθενται σε διαδικτυακούς κινδύνους. Οι συμμετέχοντες οργανισμοί από τη Σουηδία (Internationella Kvinnoförbundet και Högskolan i Halmstad), την Κύπρο (Stando LTD), την Ελλάδα (The Hive P.C) και την Τσεχική Δημοκρατία (Business & Professional Women CR z.s.) προσδιόρισαν τις βασικές προκλήσεις, τις διαφορές μεταξύ των πλατφορμών και τα κενά στις υφιστάμενες πολιτικές. Αυτή η συνοπτική παρουσίαση πολιτικής συνοψίζει τα κύρια ευρήματα του έργου και παρουσιάζει συστάσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τους εργαζόμενους στον τομέα της νεολαίας και τις ψηφιακές πλατφόρμες. Στόχος της είναι να υποστηρίξει την ανάπτυξη ενός ασφαλέστερου, πιο συμπεριληπτικού και δημοκρατικού ψηφιακού περιβάλλοντος.

Βασικές συστάσεις

- Να θεσπιστούν στρατηγικά πλαίσια σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο με επίκεντρο την ψηφιακή ασφάλεια των νέων και την ισότητα των φύλων στο διαδίκτυο.
- Ενσωμάτωση του ψηφιακού και του επικοινωνιακού γραμματισμού στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση.
- Ενίσχυση της κατάρτισης και της επαγγελματικής υποστήριξης για τους εργαζόμενους στον τομέα της νεολαίας και τους εκπαιδευτικούς.
- Να διασφαλιστεί η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των νέων που εκτίθενται σε διαδικτυακή βλάβη.
- Προώθηση της λογοδοσίας και της διαφάνειας μεταξύ των ψηφιακών πλατφορμών.

2. Το έργο ScrollOff

Τί είναι το ScrollOff;

Το ScrollOff είναι ένα ευρωπαϊκό έργο που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ και έχει ως στόχο την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους με βάση το φύλο, της μισογυνίας, της παραπληροφόρησης και των τοξικών αφηγήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ο στόχος του είναι να ενδυναμώσει τους νέους ηλικίας περίπου 18-30 ετών – με έμφαση στην ισότητα, τα δικαιώματα, την κριτική σκέψη και την ψηφιακή παιδεία – ώστε να αναγνωρίζουν και να αντιστέκονται σε επιβλαβές διαδικτυακό περιεχόμενο, προστατεύοντάς τους παράλληλα από τις αρνητικές επιπτώσεις του ψηφιακού περιβάλλοντος.

Βασικοί στόχοι του έργου

- **Εκπαίδευση και υποστήριξη των εργαζομένων με νέους** – για να τους βοηθήσει να αναγνωρίζουν τις ρητορικές εκφράσεις μίσους με βάση το φύλο, τα στερεότυπα, την παραπληροφόρηση και το περιεχόμενο που αποσκοπεί στη χειραγώγηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και να προσφέρει βέλτιστες πρακτικές για την υποστήριξη των νέων.
- **Ενίσχυση της ψηφιακής παιδείας και της παιδείας στα μέσα ενημέρωσης μεταξύ των νέων** – ώστε να αποκτήσουν κριτική σκέψη, δεξιότητες πλοήγησης στο διαδίκτυο και την ικανότητα να ανταποκρίνονται σε επιβλαβές περιεχόμενο.
- **Πρόληψη και υποστήριξη σε σχέση με το μίσος και την παραπληροφόρηση που βασίζονται στο φύλο** – ώστε να βοηθηθούν όσοι συναντούν τέτοιο περιεχόμενο και να προσφερθούν μηχανισμοί υποστήριξης, διαλόγου και αλληλεγγύης.

Τι παρέχει το **ScrollOff**:

- Ένα ανεπτυγμένο και ελεύθερα προσβάσιμο εγχειρίδιο αναφοράς («ScrollOff KeyBook») και μεθοδολογικό υλικό για εργαζόμενους σε θέματα νεολαίας – συμπεριλαμβανομένων αναλύσεων, μελετών περίπτωσης, συστάσεων, μοντέλων σεναρίων και πρακτικών εργαλείων.
- Μια διαδικτυακή πλατφόρμα που παρέχει πρόσβαση σε αυτά τα υλικά, ανταλλαγή καλών πρακτικών, συζήτηση και υποστήριξη.
- Εργαστήρια, εκπαιδεύσεις και πιλοτικές δραστηριότητες σε χώρες εταίρους για τη δοκιμή και την επικύρωση μεθόδων και εργαλείων για την αντιμετώπιση του διαδικτυακού μίσους.

3. Στόχοι του έργου

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει ένας κεντρικός χώρος επικοινωνίας, αυτοέκφρασης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των νέων, διαμορφώνοντας τις ταυτότητές τους, τις σχέσεις τους και την ενασχόλησή τους με την κοινωνία. Ωστόσο, αυτές οι πλατφόρμες εκθέτουν ολοένα και περισσότερο τους χρήστες σε ρητορική μίσους με βάση το φύλο, σεξουαλικές επιθέσεις, χειριστικά στερεότυπα, παραπληροφόρηση που σχετίζεται με ζητήματα φύλου ή φεμινισμό, και μορφές κυβερνοβίας που επηρεάζουν αρνητικά την ψυχική υγεία. Μια τέτοια έκθεση μπορεί να υπονομεύσει την αυτοπεποίθηση, να αυξήσει το άγχος και την απομόνωση και να ενισχύσει τις κοινωνικές ανισότητες. Η έρευνα του ScrollOff δείχνει ότι οι εργαζόμενοι στον τομέα της νεολαίας συχνά δεν έχουν τις δεξιότητες για να αναγνωρίζουν πιο ανεπαίσθητες μορφές διαδικτυακής βλάβης, συμπεριλαμβανομένης της κωδικοποιημένης γλώσσας, των τοξικών memes, των μικροεπιθετικών συμπεριφορών και των μοτίβων ριζοσπαστικοποίησης που βασίζονται σε αλγόριθμους, τα οποία συχνά ομαλοποιούνται στην διαδικτυακή κουλτούρα και ενισχύονται από τη δυναμική των συνομηλίκων.

Αυτοί οι κίνδυνοι ενισχύονται περαιτέρω από τον σχεδιασμό των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης: οι αλγόριθμοι προτάσεων, η ταχεία διάδοση του περιεχομένου και ο περιορισμένος έλεγχος των χρηστών στις ροές δεδομένων μπορούν να εντείνουν την εξάπλωση μίσους ή πολωτικών αφηγημάτων. Ως αποτέλεσμα, οι νέοι εκτίθενται επανειλημμένα σε επιβλαβές περιεχόμενο, συχνά χωρίς τα εργαλεία ή την υποστήριξη για να το διαχειριστούν κριτικά. Σε συνδυασμό με την ανεπαρκή θεσμική ικανότητα και τους εκπαιδευτικούς πόρους, αυτό δημιουργεί ένα ψηφιακό περιβάλλον στο οποίο οι νέοι είναι ολοένα και πιο ευάλωτοι, υπογραμμίζοντας την επείγουσα ανάγκη για ολοκληρωμένες στρατηγικές που συνδέουν τις υπηρεσίες για τους νέους, την εκπαίδευση και την ψηφιακή πολιτική για την πρόληψη, τον μετριασμό και την αντιμετώπιση της διαδικτυακής βλάβης.

4. Στόχοι της συνοπτικής περιγραφής πολιτικής

Ο πρωταρχικός στόχος αυτού του συνοπτικού εγγράφου πολιτικής είναι να παράσχει εφαρμόσιμες συστάσεις για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης με βάση το φύλο και της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, ιδίως μεταξύ των νέων και των χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών -συμπεριλαμβανομένων των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των εργαζομένων για νέους, των εκπαιδευτικών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών- σχετικά με τους κινδύνους και τις συνέπειες της παραπληροφόρησης που σχετίζεται με το φύλο στο διαδίκτυο, και στην ανάδειξη αποτελεσματικών στρατηγικών για την προώθηση ασφαλέστερων και πιο συμπεριληπτικών ψηφιακών χώρων.

Συγκεκριμένα, η υπόδειξη επιδιώκει:

- Να ενημερώσει και να καθοδηγήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σχετικά με τη δημιουργία πολιτικών και πλαισίων βασισμένων σε τεκμηριωμένα στοιχεία που αντιμετωπίζουν τη διαδικτυακή βλάβη λόγω φύλου.
- Να ενδυναμώσει τους νέους και τις οργανώσεις νέων με εργαλεία, πόρους και εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για να πλοηγηθούν κριτικά και να αμφισβητήσουν την παραπληροφόρηση.
- Να υποστηρίξει τα θύματα ρητορικής μίσους κατά φύλου στο διαδίκτυο, προτείνοντας πρακτικές παρεμβάσεις και μηχανισμούς ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.
- Να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών λειτουργών, των ακτιβιστών και των ψηφιακών πλατφορμών, για τη δημιουργία βιώσιμων δικτύων πρόληψης, εκπαίδευσης και παρέμβασης.
- Να προωθήσει τον ψηφιακό γραμματισμό και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης ως βασικού μέσου για την οικοδόμηση ανθεκτικότητας έναντι της παραπληροφόρησης και της διαδικτυακής κακοποίησης, διασφαλίζοντας ότι οι νέοι όχι μόνο προστατεύονται αλλά και είναι ενεργοί παράγοντες στη δημιουργία σεβαστών διαδικτυακών κοινοτήτων.

Αντιμετωπίζοντας αυτούς τους στόχους, η σύνοψη πολιτικής μεταφράζει τις γνώσεις και τα αποτελέσματα του έργου ScrollOff σε πρακτική καθοδήγηση, προωθώντας συστημική αλλαγή που ενισχύει την ψηφιακή ένταξη, την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των νέων σε διαδικτυακά περιβάλλοντα.

5. Ορισμός προβλήματος

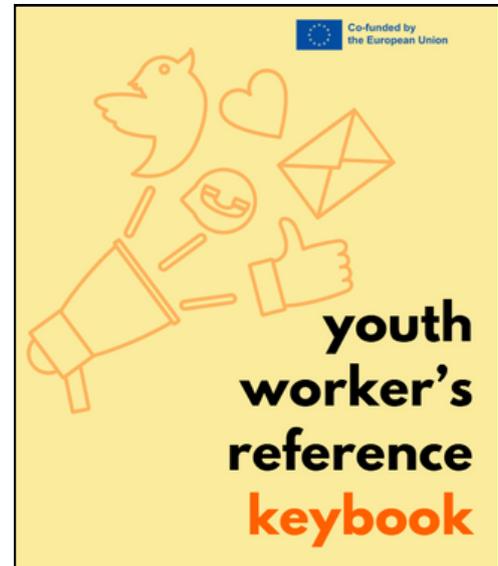
Έρευνες που αναφέρονται στο ScrollOff KeyBook και διεθνείς μελέτες επιβεβαιώνουν το εύρος του ζητήματος:

1. Το 58% των κοριτσιών και των νεαρών γυναικών (15–25) έχουν υποστεί διαδικτυακή παρενόχληση (Plan International, 2020).
2. Το 23% των γυναικών σε οκτώ χώρες έχουν αντιμετωπίσει διαδικτυακή κακοποίηση. Το 41% αναφέρει επακόλουθες ψυχολογικές δυσκολίες (Διεθνής Αμνηστία, 2017).
3. Το 59% των εφήβων έχουν βιώσει διαδικτυακό εκφοβισμό, με τα κορίτσια να επηρεάζονται πολύ συχνότερα (Pew Research Center, 2021).
4. Μία στις δέκα γυναίκες στην ΕΕ έχει βιώσει κυβερνοβία από την ηλικία των 15 ετών (EIGE, 2021).

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν άγχος, κατάθλιψη και απώλεια αυτοπεποίθησης, που συχνά οδηγούν σε αισθήματα απειλής και απομόνωσης, καθώς και στην εσωτερίκευση στερεοτύπων και αυτολογοκρισίας. Αυτές οι ψυχολογικές συνέπειες επηρεάζουν επίσης τις κοινωνικές επιπτώσεις, οι οποίες εκδηλώνονται ως μειωμένη ικανότητα ασφαλούς συμμετοχής σε διαδικτυακές συζητήσεις, απόσυρση από τον δημόσιο χώρο και επιδείνωση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων στη συμμετοχή. Ταυτόχρονα, αυτοί οι παράγοντες μεταφράζονται σε οικονομικές επιπτώσεις, με αποτέλεσμα μειωμένες ευκαιρίες απασχόλησης και αυτοπροβολής, μακροπρόθεσμη βλάβη της φήμης και υψηλότερο κίνδυνο εγκατάλειψης ψηφιακών επαγγελμάτων, δημιουργώντας έτσι μακροπρόθεσμα εμπόδια στην επαγγελματική εξέλιξη και τη συμμετοχή σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

6. Ανάλυση Αναγκών (βάσει του WP2)

Η ραγδαία εξάπλωση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει μεταμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο οι νέοι έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, συμμετέχουν στον δημόσιο διάλογο και διαμορφώνουν απόψεις. Ωστόσο, αυτή η ψηφιακή μετατόπιση έχει επίσης ενισχύσει την εξάπλωση της παραπληροφόρησης με βάση το φύλο και της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, εκθέτοντας τους νέους χρήστες σε επιβλαβείς αφηγήσεις που ενισχύουν τα στερεότυπα, τις διακρίσεις και την εχθρότητα στο διαδίκτυο. Εμπειρική έρευνα σε όλη την Ευρώπη και πέραν αυτής δείχνει ότι οι νέοι είναι μοναδικά ευάλωτοι σε παραπλανητικές πληροφορίες και εχθρικά ψηφιακά περιβάλλοντα: συχνά υπερεκτιμούν την ικανότητά τους να εντοπίζουν ψευδές περιεχόμενο, δυσκολεύονται με την κριτική αξιολόγηση των διαδικτυακών αφηγήσεων και εκτίθενται σε περιεχόμενο που μπορεί να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη και την ευημερία τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, το έργο ScrollOff ανέλαβε μια ολοκληρωμένη διαδικασία συλλογής στοιχείων για την κατανόηση των εκδηλώσεων και των επιπτώσεων της παραπληροφόρησης σχετικά με το φύλο. Οι εταίροι διεξήγαγαν εκτεταμένη ποιοτική έρευνα στις αντίστοιχες χώρες τους, παίρνοντας συνεντεύξεις από δεκάδες νέους ηλικίας 18-30 ετών, μαζί με ψυχολόγους, εκπαιδευτικούς, εργαζόμενους σε θέματα νεολαίας και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, για να συλλέξουν πληροφορίες από πρώτο χέρι σχετικά με το πώς η παραπληροφόρηση και ο λόγος μίσους επηρεάζουν τις εμπειρίες των νέων στο διαδίκτυο. Αυτή η έρευνα αποτέλεσε τη βάση για την ανάπτυξη των αποτελεσμάτων του έργου, συμπεριλαμβανομένου του ScrollOff Reference KeyBook - ενός πρακτικού πόρου που συγκεντρώνει μελέτες περιπτώσεων, μαρτυρίες, θεωρητικές γνώσεις και εφαρμόσιμες κατευθυντήριες γραμμές για την υποστήριξη των επαγγελματιών πρώτης γραμμής.

Το KeyBook συνθέτει αυτά τα στοιχεία σε ένα σύνολο εργαλείων με επίκεντρο τον χρήστη, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να ενισχύσει την κατανόηση των βαθύτερων αιτιών, των μοτίβων και των συνεπειών της ρητορικής μίσους και της παραπληροφόρησης με βάση το φύλο στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Προσφέρει στοχευμένες στρατηγικές για τους εργαζόμενους στον τομέα της νεολαίας και τους εκπαιδευτικούς για την ενίσχυση του κριτικού γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης, την οικοδόμηση ανθεκτικότητας μεταξύ των νέων και τη δημιουργία υποστηρικτικών περιβαλλόντων που αμφισβητούν τις επιβλαβείς ψηφιακές αφηγήσεις. Αυτή η σύνδεση μεταξύ εμπειρικής έρευνας και καθοδήγησης των ενδιαφερόμενων μερών υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη για συστημικές παρεμβάσεις που αντιμετωπίζουν την ψηφιακή βλάβη τόσο σε ατομικό όσο και σε δομικό επίπεδο.

Ο αντίκτυπος ενός τέτοιου επιβλαβούς διαδικτυακού περιεχομένου εκτείνεται πέρα από την άμεση συναισθηματική δυσφορία. Μπορεί να διαβρώσει την εμπιστοσύνη, να ομαλοποιήσει τις μεροληπτικές απόψεις και να περιθωριοποιήσει ευάλωτες ομάδες, με μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και τη δημοκρατική εμπλοκή. Τα ευρήματα της ScrollOff υπογραμμίζουν ότι χωρίς συντονισμένες δομές υποστήριξης, οι νέοι εξακολουθούν να διατρέχουν τον κίνδυνο εσωτερίκευσης και διαιώνισης των διαδικτυακών βλαβών, γεγονός που καθιστά κρίσιμο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους εκπαιδευτικούς και τους επαγγελματίες της νεολαίας να ενεργήσουν αποφασιστικά.

7. Ομάδες-στόχοι

Το έργο ScrollOff εμπλέκει ένα ποικίλο σύνολο ομάδων-στόχων, καθεμία από τις οποίες είναι απαραίτητη για τη δημιουργία ασφαλέστερων και πιο συμπεριληπτικών διαδικτυακών περιβαλλόντων και την αποτελεσματική καταπολέμηση της παραπληροφόρησης με βάση το φύλο και της ρητορικής μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κεντρικό στοιχείο της πρωτοβουλίας είναι οι **εργαζόμενοι σε θέματα νεολαίας**, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην πρώτη γραμμή της ψηφιακής εκπαίδευσης και υποστήριξης. Εργάζονται άμεσα με τους νέους για τον εντοπισμό επιβλαβούς διαδικτυακού περιεχομένου, παρεμβαίνουν όταν προκύπτουν περιστατικά και ενισχύουν την κριτική σκέψη και την ανθεκτικότητα στους ψηφιακούς χώρους. Στενά συνδεδεμένες με αυτές είναι οι οργανώσεις νεολαίας, οι οποίες παρέχουν τα θεσμικά πλαίσια και τα δίκτυα που απαιτούνται για τη διάδοση της εκπαίδευσης, των πόρων και των βέλτιστων πρακτικών σε όλες τις κοινότητες.

Στο επίκεντρο της αποστολής του ScrollOff βρίσκονται οι **νέοι ηλικίας 18-30 ετών**, μια δημογραφική ομάδα που στοχοποιείται δυσανάλογα από την παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο και βρίσκεται σε μοναδική θέση για να δράσει ως φορέας ψηφιακής αλλαγής. Επειδή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν πρωταρχικό πεδίο επικοινωνίας, διαμόρφωσης ταυτότητας και κοινωνικής εμπλοκής για τους νέους ενήλικες, η ενδυνάμωση αυτής της ομάδας με ευαισθητοποίηση και παιδεία στα μέσα ενημέρωσης είναι απαραίτητη για βιώσιμο αντίκτυπο. Ομοίως, οι **χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που εκτίθενται σε παραπληροφόρηση** σχετικά με το φύλο αντιπροσωπεύουν όσους κινδυνεύουν να απορροφήσουν και να διαδώσουν εν αγνοία τους επιβλαβείς αφηγήσεις, καθιστώντας τους βασικό κοινό για δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης. Εντός αυτής της ομάδας, **τα θύματα ρητορικής μίσους λόγω φύλου** χρειάζονται εξατομικευμένη υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης ψυχοκοινωνικής βοήθειας και οδών προς υπηρεσίες που βοηθούν στον μετριασμό των συναισθηματικών και κοινωνικών βλαβών της διαδικτυακής κακοποίησης.

Για να διασφαλιστεί ο συστημικός αντίκτυπος και η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα, το έργο στοχεύει επίσης σε **υπεύθυνους χάραξης πολιτικής**, η συμμετοχή των οποίων είναι κρίσιμη για τη μετατροπή των ευρημάτων του ScrollOff σε θεσμική αλλαγή, συμπεριληπτικούς κανονισμούς και υποστηρικτικές δημόσιες πολιτικές. Οι **ακτιβιστές** συνεισφέρουν απαραίτητες φωνές για την υπεράσπιση, ενισχύοντας τα μηνύματα του έργου εντός και πέρα από τις ψηφιακές κοινότητες νέων. Ταυτόχρονα, επαγγελματίες όπως οι **εργαζόμενοι σε υπάρχουσες ομάδες υποστήριξης και οι κοινωνικοί λειτουργοί/ψυχολόγοι διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην παροχή συνεχούς φροντίδας**, υποστήριξης ψυχικής υγείας και εξειδικευμένων παρεμβάσεων για άτομα που επηρεάζονται από ρητορική μίσους, παραπληροφόρηση και διαδικτυακή βλάβη. Η εμπλοκή αυτών των ενδιαφερόμενων μερών βοηθά στην οικοδόμηση ολοκληρωμένων οικοσυστημάτων υποστήριξης που αντιμετωπίζουν τόσο τις άμεσες όσο και τις διαρθρωτικές προκλήσεις που θέτει η παραπληροφόρηση με βάση το φύλο.

8. Δραστηριότητες και ευρήματα του έργου

Οι συνεργαζόμενοι οργανισμοί εντόπισαν αρκετά βασικά κενά στα τρέχοντα συστήματα αντιμετώπισης. Πρώτον, υπάρχει χαμηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης μεταξύ των εργαζομένων στον τομέα της νεολαίας σχετικά με τις αναδυόμενες και εξελισσόμενες μορφές διαδικτυακής βλάβης, γεγονός που περιορίζει την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά αυτούς τους κινδύνους. Αυτή η πρόκληση επιδεινώνεται από την έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού υψηλής ποιότητας που να αντιμετωπίζει ουσιαστικά τις πραγματικότητες του ψηφιακού περιβάλλοντος, αφήνοντας τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους νέους χωρίς επαρκή καθοδήγηση. Επιπλέον, τα θεσμικά πλαίσια για την αντιμετώπιση του διαδικτυακού μίσους και της παραπληροφόρησης παραμένουν αδύναμα, με αποτέλεσμα αποσπασματικές ή ασυνεπείς αντιδράσεις. Υπάρχουν επίσης ανεπαρκείς μηχανισμοί υποστήριξης για τους νέους που βιώνουν διαδικτυακές επιθέσεις, πράγμα που σημαίνει ότι πολλοί αφήνονται να διαχειριστούν αυτές τις καταστάσεις μόνοι τους. Τέλος, η απουσία μιας ενιαίας στρατηγικής που να ενσωματώνει την εκπαίδευση, τις υπηρεσίες για τους νέους και την ψηφιακή πολιτική εμποδίζει μια συντονισμένη και συστημική προσέγγιση στην πρόληψη, την παρέμβαση και τη μακροπρόθεσμη οικοδόμηση ανθεκτικότητας.

• Αποτελέσματα του έργου

- ηλεκτρονικό portal με εκπαιδευτικές ενότητες,
- σενάρια και πρότυπες καταστάσεις για την εργασία με νέους,
- reference keybook,
- εργαλεία για την ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων,
- **5 εθνικά εργαστήρια στις χώρες εταίρους,**
- **1 διεθνές εργαστήριο στο πλαίσιο του έργου.**

9. Δυναμική των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Το ScrollOff εντόπισε σημαντικές διαφορές μεταξύ των πλατφορμών:

TikTok

- εξαιρετικά γρήγορη διάδοση περιεχομένου,
- κυρίως νεανικό κοινό,
- κίνδυνος ομαλοποίησης των μισογυνιστικών τάσεων.

Instagram

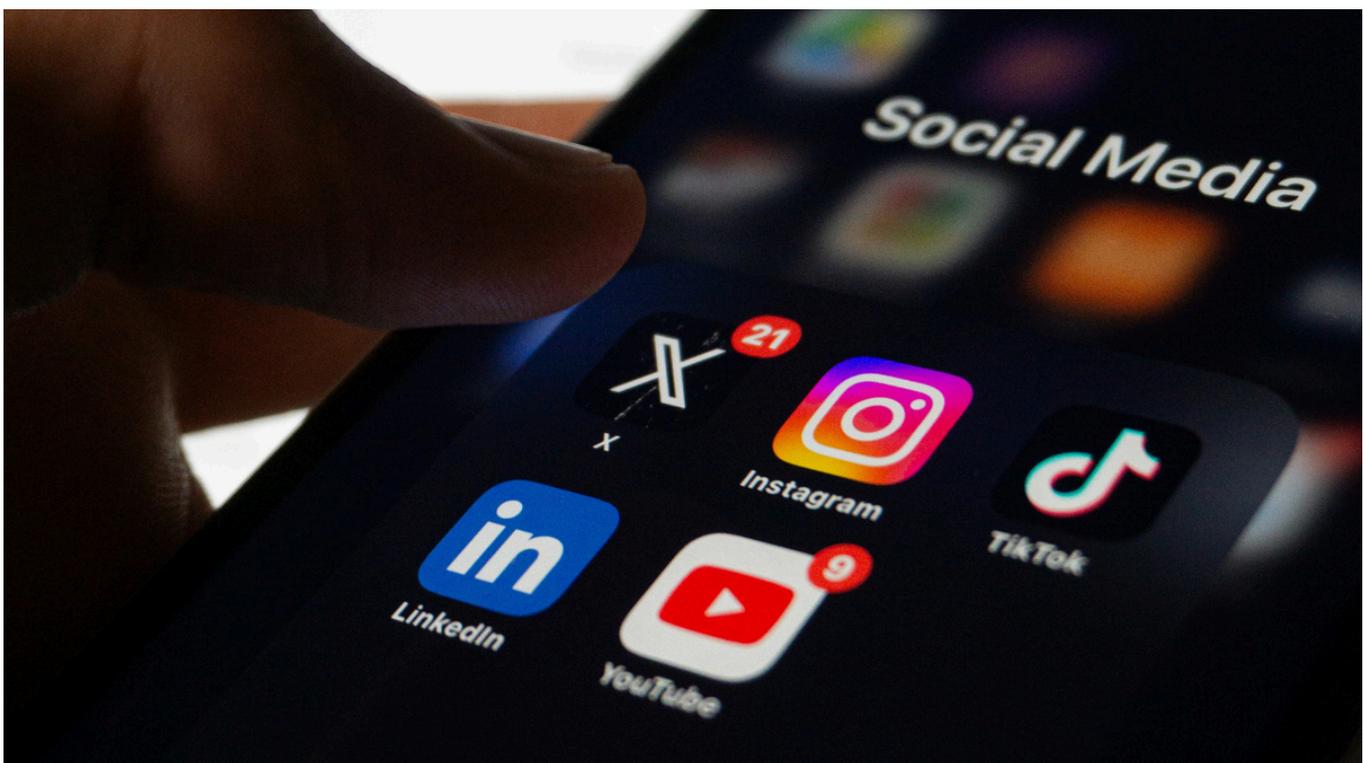
- επιρροή της οπτικής κουλτούρας και των influencers,
- memes ως μέσο για αφηγήσεις μίσους.

X (Twitter)

- πόλωση και δημόσια αντιπαράθεση,
- γρήγορη διαδοση του τοξικού λόγου.

Facebook

- κλειστές κοινότητες που ενθαρρύνουν τη μακροπρόθεσμη ριζοσπαστικοποίηση,
- ανεπαίσθητη διασπορά παραπληροφόρησης.

10. Εθνικές αναφορές

• Σουηδία – Internationella Kvinnoföreningen

A. ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ

Η ρητορική μίσους με βάση το φύλο στο διαδίκτυο στη Σουηδία αντικατοπτρίζει ανισορροπίες ισχύος εκτός διαδικτύου. Ενώ οι άνδρες και οι γυναίκες είναι εξίσου εκτεθειμένοι στο διαδικτυακό μίσος, οι γυναίκες υφίστανται συχνότερα σεξουαλική κακοποίηση, αντικειμενοποίηση και απειλές (Bladini, Nordisk Samarbete, Nikulainen).

Οι γυναίκες σε δημόσιους ρόλους, όπως πολιτικοί, δημοσιογράφοι και ακτιβίστριες, στοχοποιούνται κυρίως, ιδιαίτερα όταν συζητείται για τον φεμινισμό ή τα ανθρώπινα δικαιώματα (Edström, 2016). Παρά τον αντίκτυπό της, η σεξιστική διαδικτυακή κακοποίηση συχνά υποτιμάται, αν και οι μελετητές υποστηρίζουν ότι ανήκει στο συνεχές της έμφυλης και σεξουαλικής βίας (Kelly, 1988· Bladini, 2020).

Επιπτώσεις

Η Σουηδία αντιμετωπίζει ένα δίλημμα μεταξύ της ελευθερίας του λόγου και της ισότητας των φύλων. Η κυρίαρχη ερμηνεία της ελευθερίας της έκφρασης ως αρνητικού δικαιώματος, όπου οποιαδήποτε ρύθμιση κινδυνεύει να θεωρηθεί ως λογοκρισία, περιορίζει τις προσπάθειες προστασίας των γυναικών στο διαδίκτυο (Bladini, 2020).

Ως αποτέλεσμα, πολλές γυναίκες αποσύρονται από τον δημόσιο διάλογο, φοβούμενες απειλές και επιθέσεις κατά της φήμης τους. Αυτή η φήμωση υπονομεύει τη δημοκρατική συμμετοχή και διαβρώνει την ισότητα των φύλων στη δημόσια ζωή (FRA, 2025).

B. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Η παραπληροφόρηση σχετικά με το φύλο αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ως μορφή βίας. Περιλαμβάνει ψευδές ή χειραγωγημένο περιεχόμενο που στοχεύει τις γυναίκες με βάση το φύλο, τη φυλή ή τη σεξουαλικότητά τους, ενισχύοντας επιβλαβή στερεότυπα και κατηγορώντας τα θύματα. Αυτή η τακτική στοχεύει στην αποθάρρυνση της πολιτικής συμμετοχής και της δημόσιας εμπλοκής των γυναικών. Οι γυναίκες πολιτικοί, δημοσιογράφοι και ακτιβίστριες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, καθώς οι συντονισμένες εκστρατείες παραπληροφόρησης, που συχνά καθοδηγούνται από τρολ, κρατικά συνδεδεμένα μέσα ενημέρωσης ή οργανωμένα δίκτυα, επιδιώκουν να υπονομεύσουν την αξιοπιστία τους διαδίδοντας ψευδείς ισχυρισμούς σχετικά με την ικανότητα, την ηθική ή την προσωπική τους ζωή. Οι αλγόριθμοι των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συχνά ενισχύουν ακούσια τέτοιο περιεχόμενο, επιτρέποντας στις μισογυνιστικές αφηγήσεις να εξαπλώνονται γρήγορα και να φτάνουν σε ένα ευρύ κοινό, ομαλοποιώντας έτσι τις διακρίσεις.

Στη Σουηδία, η παραπληροφόρηση σχετικά με το φύλο ακολουθεί παρόμοια μοτίβα, στοχεύοντας συχνά τις ικανότητες και την ιδιωτική ζωή των γυναικών και χρησιμοποιώντας σεξιστική γλώσσα για να τις φμώσει. Αυτό υπονομεύει τη συμμετοχή τους σε βασικούς δημόσιους τομείς όπως η πολιτική, η δημοσιογραφία και η κοινωνία των πολιτών (Sjoholm 2024; FRA 2025). Αν και η υψηλή θεσμική εμπιστοσύνη της Σουηδίας καθιστά τα κραυγαλέα ψεύδη λιγότερο αποτελεσματικά, η πιο ανεπαίσθητη και κατακερματισμένη παραπληροφόρηση παραμένει ισχυρή. Σύμφωνα με την ανάλυση του DISA για το 2025, κακόβουλοι δρώντες συχνά δημιουργούν ψεύτικες αλλά αξιόπιστες διαδικτυακές περσόνες για να διαβρώσουν την εμπιστοσύνη και να διαμορφώσουν σταδιακά τη συζήτηση. Όπως σημειώνεται στις οδηγίες της Σουηδίας για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης του 2024, τέτοια παραπληροφόρηση και το διαδικτυακό μίσος αναδιαμορφώνουν τον δημόσιο λόγο και τους κοινωνικούς κανόνες. Αυτές οι μετατοπίσεις ενισχύουν τα στερεότυπα των φύλων, ιδίως μεταξύ των νέων, και αποτελούν μακροπρόθεσμη απειλή για τις δημοκρατικές αξίες και τη συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς (Genderisonline 2024).

1. Βία κατά των γυναικών: Εθνικές και διεθνείς δεσμεύσεις

Η Σουηδία έχει υιοθετήσει βασικά διεθνή πλαίσια για την έμφυλη βία, όπως η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών (1993), η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (2014) και η Στρατηγική για την ισότητα των φύλων του Συμβουλίου της Ευρώπης (2014-2017), η οποία συνδέει τη σεξιστική κακοποίηση στο διαδίκτυο με τη βία κατά των γυναικών (Bladini, 16-17). Ωστόσο, τα περισσότερα από αυτά δεν είναι δεσμευτικά και δεν έχουν νομική ισχύ.

Σε εθνικό επίπεδο, τα σχετικά πλαίσια περιλαμβάνουν:

- Το Σουηδικό Ποινικό Κώδικα (SCC)
- Την Εθνική Στρατηγική για την Καταπολέμηση της Βίας των Ανδρών κατά των Γυναικών
- Την Πολιτική για την Ισότητα των Φύλων 2024, η οποία επισημαίνει τις διαδικτυακές απειλές κατά των γυναικών που ασκούν δημόσια καθήκοντα

Ωστόσο, καμία από αυτές δεν αναγνωρίζει ρητά την διαδικτυακή κακοποίηση λόγω φύλου ως μορφή έμφυλης βίας, ούτε αντιμετωπίζει την επίδρασή της στην αποσιώπηση της συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή (Bladini, 19ff).

2. Νομικά κενά στην αντιμετώπιση της σεξουαλικής βίας και των παραβιάσεων της ιδιωτικής ζωής στο διαδίκτυο

Ο Σουηδικός Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει διατάξεις που μπορούν να εφαρμοστούν σε περιπτώσεις διαδικτυακής κακοποίησης, όπως σεξουαλική παρενόχληση, παράνομες απειλές, εκφοβισμός, δυσφήμιση, αποπλάνηση ανηλίκων και παραβίαση της ιδιωτικής ζωής (Bladini, 22f).

Ωστόσο, το νομικό σύστημα δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες μορφές ψηφιακής βίας, συμπεριλαμβανομένης της μη συναινετικής κοινοποίησης εικόνων και της διαδικτυακής παρενόχλησης, καθώς οι υπάρχοντες νόμοι είναι συχνά ξεπερασμένοι (Bladini, 23; Nordisk Samarbete, 44).

Οι προσπάθειες για τη ρύθμιση της διαδικτυακής κακοποίησης περιπλέκονται περαιτέρω από την ισχυρή δέσμευση της Σουηδίας στην ελευθερία της έκφρασης, η οποία μπορεί να περιορίσει τις νομικές ενέργειες κατά των επιβλαβών εκφράσεων (Bladini, 29-30).

3. Νομοθεσία κατά της ρητορικής μίσους: το φύλο εξακολουθεί να εξαιρείται

Η Σουηδία δεν έχει συγκεκριμένο αδίκημα για την ρητορική μίσους στο διαδίκτυο («näthat»). Τέτοιες υποθέσεις διώκονται συνήθως ως γενικά αδικήματα, όπως παράνομες απειλές, παρενόχληση (ofredande) ή ρητορική μίσους (hets mot folkgrupp).

Ωστόσο, το φύλο δεν περιλαμβάνεται ως προστατευόμενη κατηγορία στη νομοθεσία περί ρητορικής μίσους. Οι ισχύοντες νόμοι καλύπτουν το μίσος που βασίζεται στη φυλή, την εθνικότητα, τη θρησκεία και τον σεξουαλικό προσανατολισμό, αλλά όχι το φύλο ή το κοινωνικό φύλο (Edström, 98; Nordisk Samarbete, 52). Ως αποτέλεσμα, η μισογυνιστική και σεξιστική κακοποίηση δεν μπορεί να διωχθεί ως έγκλημα μίσους, ακόμη και όταν είναι σοβαρή.

4. Ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις

Η διεθνής προσοχή στο ζήτημα της διαδικτυακής κακοποίησης με βάση το φύλο αυξάνεται:

- Η στρατηγική της ΕΕ για την ισότητα των φύλων (2020-2025) αναγνωρίζει τη διαδικτυακή βία ως εμπόδιο στη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή (Morini, 26).
- Μια προτεινόμενη οδηγία της ΕΕ για τη βία κατά των γυναικών αποσκοπεί στην ποινικοποίηση της διαδικτυακής σεξουαλικής παρενόχλησης (Morini, 31-32).
- Η σύσταση αριθ. 15 της ECRI του Συμβουλίου της Ευρώπης και η απόφαση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του 2017 αναγνωρίζουν ρητά ότι η σεξιστική ρητορική μίσους στο διαδίκτυο είναι απαράδεκτη και επιβλαβής (Morini, 20-22).

Αυτές οι πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μελλοντικές μεταρρυθμίσεις της σουηδικής νομοθεσίας, ιδίως εάν η νομοθεσία της ΕΕ καταστεί δεσμευτική.

1. Νομική αναγνώριση της διαδικτυακής έμφυλης βίας ως βίας

Τροποποίηση του σουηδικού ποινικού κώδικα ώστε να αναγνωρίζει ρητά τη ρητορική μίσους και την παρενόχληση στο διαδίκτυο που στοχεύουν τις γυναίκες ως μορφές έμφυλης βίας, σε συμφωνία με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και τις μελλοντικές οδηγίες της ΕΕ.

2. Συμπερίληψη του φύλου στη νομοθεσία για τα εγκλήματα μίσους

Να αναθεωρηθούν οι διατάξεις σχετικά με τη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους, ώστε να συμπεριληφθούν το φύλο και το σεξ ως προστατευόμενες κατηγορίες, διασφαλίζοντας ότι η μισογυνιστική κακοποίηση μπορεί να διωχθεί ως έγκλημα μίσους.

3. Ενίσχυση της προστασίας των γυναικών που ασκούν δημόσια καθήκοντα

Παροχή ενισχυμένης νομικής προστασίας και προστασίας στο χώρο εργασίας για τις γυναίκες που δραστηριοποιούνται στα μέσα ενημέρωσης, την πολιτική και τον ακτιβισμό, συμπεριλαμβανομένης της νομικής συνδρομής, της υποστήριξης σε περιπτώσεις κρίσης και των θεσμικών μηχανισμών αναφοράς.

4. Επαναπροσδιορισμός της ελευθερίας του λόγου ως διπλή υποχρέωση

Πρωώθηση μιας ισορροπημένης αντίληψης της ελευθερίας της έκφρασης, όπου η προστασία από τη λογοκρισία συνυπάρχει με το καθήκον του κράτους να διασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή και να αποτρέπει την καταστολή των ευάλωτων φωνών.

5. Ενίσχυση της υπευθυνότητας των μέσων ενημέρωσης και της τεχνητής νοημοσύνης

Απαιτήστε από τις πλατφόρμες κοινωνικών μέσων και τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης να:

- Εντοπίζουν και καταστέλλουν την παραπληροφόρηση και το μίσος με βάση το φύλο.
- Αυξάνουν τη διαφάνεια όσον αφορά τον έλεγχο του περιεχομένου.
- Περιορίζουν την αλγοριθμική ενίσχυση του μισογυνιστικού περιεχομένου.

6. Βελτίωση της υποβολής εκθέσεων και της νομικής ευαισθητοποίησης

Επενδύστε στην εκπαίδευση της αστυνομίας και των εισαγγελέων, ώστε να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν την ψηφιακή έμφυλη βία. Απλοποιήστε τις διαδικασίες αναφοράς και διεξάγετε δημόσιες εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα νομικά δικαιώματα και τα συστήματα υποστήριξης.

7. Αντιμετώπιση της έκθεσης των νέων και των μακροπρόθεσμων κανόνων

Στοχεύστε τους νέους μέσω εκστρατειών εκπαίδευσης και ψηφιακής παιδείας που:

- Αμφισβητούν τα στερεότυπα για τα φύλα
- Προωθούν τη σεβαστή συμπεριφορά στο διαδίκτυο
- Εξηγούν τις νομικές και κοινωνικές βλάβες της διαδικτυακής κακοποίησης με βάση το φύλο

Πηγές

- Bladini, M. (2020). Silenced Voices: Online Violence Targeting Women as a Threat to Democracy. *Nordic Journal on Law and Society*, 3(2). <https://doi.org/10.36368/njolas.v3i02.156>
- Edström, M. (2016). The trolls disappear in the light: Swedish experiences of mediated sexualised hate speech in the aftermath of Behring Breivik. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy* 5(2): 96-106. DOI: 10.5204/ijcsd.v5i2.314.
- Morini, C.: Countering online sexist hate speech in the European legal context: Between present commitment and future challenges
- BRA report 2020: https://bra.se/download/18.366598ab19270941a1c17e8/1728981042016/2022_Hate-crime-in-digital-environments.pdf
- Nordisk samarbete Hat och Hot på Nätet <https://nikk.no/wp-content/uploads/2019/10/2017-Hat-och-hot-pa-natet.pdf>
- <https://polisen.se/utsatt-for-brott/polisanmalan/hat-hot-och-vald/nathat/>
- https://www.brottsoffermyndigheten.se/media/11whd00t/kortrapport_nathat-och-sjalvcensur.pdf
- <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/101622/9781040365731.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Nikulainen, E. (2021). *Preventing online gender-based violence in the Nordics: Key takeaways from the conference “Gender-based Hate, Threat and Harassment on the Internet” on 10–11 June 2021*. Nordic Council of Ministers. <https://www.norden.org/en/publication/preventing-online-gender-based-violence-nordics>

A. ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ

α. Ρητορική μίσους με βάση το φύλο στο διαδίκτυο στο ελληνικό πλαίσιο
Η διαδικτυακή κακοποίηση με βάση το φύλο αποτελεί ένα αυξανόμενο πρόβλημα στην Ελλάδα και ακολουθεί παγκόσμια πρότυπα στα οποία οι ανισορροπίες εξουσίας εκτός διαδικτύου (offline) αναπαράγονται και ενισχύονται στο διαδίκτυο. Γυναίκες δημόσια πρόσωπα (πολιτικοί, δημοσιογράφοι, ακτιβίστριες) και γυναίκες που αμφισβητούν τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων δέχονται μεγάλο όγκο σεξουαλικής κακοποίησης, απειλών, doxing και ταπεινωτικών αφηγηματικών εκστρατειών. Αυτή η συμπεριφορά συχνά υποβαθμίζεται ως «trolling» ή αστειεύεται στον δημόσιο διάλογο, ωστόσο λειτουργεί ως στοχευμένη βία με βάση το φύλο που αποθαρρύνει τη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά και την πολιτική. Στοιχεία από την παρακολούθηση της κοινωνίας των πολιτών, την εθνική έρευνα και τις αναφορές του Συνηγόρου του Πολίτη υποδεικνύουν συντονισμένες επιθέσεις, συχνή χρήση απειλών με βάση την προσωπική εικόνα και επαναλαμβανόμενη παρενόχληση γυναικών στη δημόσια ζωή (FRA, 2024).

β. Ατομικές και κοινωνικές συνέπειες της ρητορικής μίσους με βάση το φύλο στην Ελλάδα
Φίμωση και αυτολογοκρισία: Οι γυναίκες αποσύρονται από τον διαδικτυακό διάλογο ή μετριάζουν τη δημόσια παρουσία τους για να αποφύγουν τη συνεχή παρενόχληση, μειώνοντας τον πλουραλισμό και την ποικιλομορφία στον δημόσιο διάλογο (FRA, 2024)
Ψυχολογικές και πρακτικές βλάβες: Οι απειλές και η κακοποίηση που βασίζεται στην εικόνα προκαλούν φόβο που επηρεάζει την προσωπική ασφάλεια, τις επαγγελματικές αποφάσεις και τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή.
Δημοκρατικός αντίκτυπος: Η έμφυλη διαδικτυακή βία διαβρώνει την ικανότητα των γυναικών να συμμετέχουν ισότιμα στη δημοκρατία και μπορεί να αξιοποιηθεί από κινήματα κατά του φύλου για να αναχαιτίσουν τα οφέλη της πολιτικής. (Επιτροπή, Χάρτης πορείας για τα δικαιώματα των γυναικών, 2025)

B. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

α. Παραπληροφόρηση (με βάση το φύλο) – επισκόπηση
Η παραπληροφόρηση σχετικά με το φύλο χρησιμοποιεί κατασκευασμένες ιστορίες, χειραγωγημένες εικόνες, deepfakes και εκστρατείες δυσφήμισης για να επιτεθεί στην αξιοπιστία των γυναικών και να εδραιώσει στερεότυπα (για παράδειγμα, «ακατάλληλη ηγέτιδα», «ανήθικη γυναίκα» ή ψευδείς ισχυρισμοί για την ιδιωτική ζωή). Αυτή η παραπληροφόρηση συχνά συντονίζεται, ενισχύεται από αλγόριθμους πλατφόρμας και χρησιμοποιείται ως όπλο από κομματικά ή εξτρεμιστικά δίκτυα. Αυτές οι τακτικές μειώνουν την προθυμία των γυναικών να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή και διαστρεβλώνουν τις δημόσιες συζητήσεις σχετικά με την ισότητα των φύλων (EC, A roadmap to women's rights, 2025).

β. Παραπληροφόρηση (με βάση το φύλο) στην Ελλάδα
Στην Ελλάδα, η παραπληροφόρηση σχετικά με το φύλο στοχεύει πολιτικούς, δημοσιογράφους, ακαδημαϊκούς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως σε θέματα πόλωσης (μετανάστευση, εκπαίδευση, δικαιώματα ΛΟΑΤΚΙ+). ΜΚΟ και ερευνητικές ομάδες επαλήθευσης γεγονότων καταγράφουν επαναλαμβανόμενες εκστρατείες δυσφήμισης που διεξάγονται μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων που χρησιμοποιούνται ευρέως στην Ελλάδα. Τα συντονισμένα ανώνυμα δίκτυα και οι κατακερματισμένες τακτικές πληροφόρησης δυσχεραίνουν την ανίχνευση και την απόδοση, επιτρέποντας στις επιθέσεις να συνεχίζονται και να εξαπλώνονται. (FRA, 2024)

γ. Ατομικές και κοινωνικές συνέπειες της παραπληροφόρησης στην Ελλάδα
Διάβρωση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και τα μέσα ενημέρωσης (FRA, 2024)
Ενίσχυση συντηρητικών έμφυλων κανόνων που υπονομεύουν τους στόχους ισότητας στην εθνική πολιτική (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ 2021-2025)
Αποτρεπτικές επιπτώσεις στη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά λόγω κινδύνου βλάβης της φήμης και απειλών.

α. Διεθνή και ενωσιακά νομικά έγγραφα σχετικά με την Ελλάδα

Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (Συμβούλιο της Ευρώπης) — Η Ελλάδα επικύρωσε τη Σύμβαση· τέθηκε σε ισχύ στην Ελλάδα την 1η Οκτωβρίου 2018. Η Σύμβαση αντιμετωπίζει ρητά τη βία κατά των γυναικών (συμπεριλαμβανομένων ορισμένων διαδικτυακών εντύπων) ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απαιτεί ολοκληρωμένα κρατικά μέτρα. (ΣτΕ, 2018)

Στρατηγική της ΕΕ για την Ισότητα των Φύλων 2020–2025 — προσδιορίζει τη διαδικτυακή βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών ως εμπόδιο στην ισότιμη συμμετοχή και περιέχει δεσμεύσεις για την αντιμετώπισή της σε όλους τους τομείς δράσης της ΕΕ (Επιτροπή, Χάρτης πορείας για τα δικαιώματα των γυναικών, 2025).

Νομοθετικές εξελίξεις στην ΕΕ: Η Επιτροπή πρότεινε μια οδηγία της ΕΕ για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (COM(2022)105) και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει έκτοτε προωθήσει κανόνες σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση ορισμένων διαδικτυακών βλαβών (ψηφοφορία στο Κοινοβούλιο, Απρίλιος 2024). Αυτές οι διαδικασίες της ΕΕ ενισχύουν τις εθνικές υποχρεώσεις σχετικά με την κυβερνο-έμφυλη βία και την μη συναινετική κοινοποίηση εικόνων (Πρόταση ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, 2022)

β. Εθνικό (ελληνικό) νομικό πλαίσιο — βασικοί νόμοι και πρόσφατες μεταρρυθμίσεις

Νόμος 4604/2019 — Η ουσιαστική ισότητα των φύλων και τα μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας αποτελούν κεντρικό μέρος της αρχιτεκτονικής της εθνικής πολιτικής (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ 2021-2025).

- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021–2025 (ΕΣΔΙΦ) — βασική εθνική στρατηγική με άξονες προτεραιότητας που σχετίζονται με την πρόληψη, την προστασία και την προώθηση της ισότητας των φύλων (προϋπολογισμός και εφαρμογή μέσω υπουργείων και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων) (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ 2021-2025).

Ενημερώσεις ποινικού δικαίου και σεξουαλική κακοποίηση μέσω εικόνας (πορνογραφία εκδίκησης): Το άρθρο 346 (σεξουαλική κακοποίηση μέσω εικόνας / πορνογραφία εκδίκησης) προστέθηκε στον Ποινικό Κώδικα το 2022, αναβαθμίζοντας την ποινικοποίηση της μη συναινετικής κοινοποίησης προσωπικών εικόνων και αντανακλώντας την αυξανόμενη αναγνώριση των βλαβών που βασίζονται στην εικόνα.

Ρητορική μίσους και επιβαρυντικές περιστάσεις: Ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει διατάξεις επιβαρυντικών περιστάσεων για εγκλήματα που υποκινούνται από φυλή, εθνικότητα, θρησκεία, σεξουαλικό προσανατολισμό και ταυτότητα φύλου, αλλά το φύλο (φύλο) καθαυτό δεν αναφέρεται επί του παρόντος ως προστατευόμενο κίνητρο στη διατύπωση της επιβαρυντικής περίπτωσης — ένα νομοθετικό κενό με επιπτώσεις στη δίωξη του έμφυλου διαδικτυακού μίσους. (Βλέπε ενοποιημένες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και νομικές περιλήψεις.) (Νόμος Ν. 4285/2014).

Κενά στην εφαρμογή και προκλήσεις στην επιβολή

Η αστυνομική ικανότητα, η εξοικείωση των δικαστών με την κυβερνο-έμφυλη βία και τον χειρισμό ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων είναι άνηση. Η ελλιπής αναφορά παραμένει υψηλή και τα ποσοστά καταδίκης για ψηφιακή έμφυλη βία είναι χαμηλά. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αναγνωρίζει τις ανάγκες εφαρμογής (εκπαίδευση, υπηρεσίες για τα θύματα), αλλά χρειάζονται ενίσχυση συγκεκριμένων μηχανισμών επιβολής και παρακολούθησης (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ 2021-2025).

ΕΝΤΟΠΙΣΜΕΝΑ ΚΕΝΑ

Απουσία ρητής νομικής αναγνώρισης του διαδικτυακού μίσους με βάση το φύλο ως αυτόνομου κινήτρου για εγκλήματα μίσους στα εθνικά πλαίσια περί ρητορικής μίσους.

Ξεπερασμένες ή αποσπασματικές ποινικές διατάξεις που δεν καταγράφουν επαρκώς τη συντονισμένη διαδικτυακή παρενόχληση και παραπληροφόρηση ως έμφυλη βία (Machas & partners, 2024).

Ελλείψεις στην ικανότητα επιβολής του νόμου (αστυνομία, εισαγγελείς, ψηφιακή εγκληματολογία, δικαστική εκπαίδευση) (ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ 2021-2025).

1. Λογοδοσία πλατφόρμας και διασυννοριακές προκλήσεις (πρόσβαση σε δεδομένα, ταχύτητα κατάργησης, εντοπισμός συντονισμένων δικτύων). Οι νομοθετικές κινήσεις της ΕΕ βοηθούν, αλλά η μεταφορά σε εθνικό επίπεδο

1. και καθυστέρηση στην επιχειρησιακή συνεργασία (Πρόταση ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, 2022).

Δ. Συστάσεις πολιτικής

Νομοθετική μεταρρύθμιση: Τροποποίηση των διατάξεων του ποινικού δικαίου που αφορούν επιβαρυντικές περιστάσεις και των νόμων περί ρητορικής μίσους, ώστε να συμπεριλαμβάνεται ρητά το φύλο ως προστατευόμενο κίνητρο και να καλύπτονται οι διαδικτυακές επιθέσεις με βάση το φύλο. Αναγνώριση του διαδικτυακού μίσους με βάση το φύλο ως έμφυλης βίας: Ενσωμάτωση της διαδικτυακής παρενόχλησης και της έμφυλης παραπληροφόρησης στους εθνικούς ορισμούς της έμφυλης βίας (ευθυγραμμισμένης με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και τις οδηγίες της ΕΕ). Ενίσχυση και στελέχωση μιας εξειδικευμένης μονάδας για την καταπολέμηση της κυβερνο-έμφυλης βίας: Δημιουργία ή ενίσχυση μιας ειδικής μονάδας με εκπαιδευμένους ερευνητές, ικανότητα ψηφιακής εγκληματολογίας, ταχεία αντίδραση και αξιωματικούς συνδέσμους για τη συνεργασία σε πλατφόρμες. Ποινικοποίηση και αποτελεσματική επιβολή της κακοποίησης που βασίζεται στην εικόνα: Βασιστείτε στη μεταρρύθμιση του Ποινικού Κώδικα του 2022 (άρθρο 346) με κατευθυντήριες γραμμές για την αποδεικτική διαδικασία, την προστασία των θυμάτων και τις διαδικασίες ταχείας καταγγελίας. Ρύθμιση και συνεργασία πλατφορμών: Απαιτείται από τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης να εφαρμόζουν ταχύτερες εκθέσεις ειδοποίησης και δράσης, διαφάνειας σχετικά με την κακοποίηση λόγω φύλου και να συνεργάζονται με τις ελληνικές αρχές σε διασυνοριακές έρευνες, σύμφωνα με τους επικείμενους/τρέχοντες κανόνες της ΕΕ.

Εκπαίδευση και ανάπτυξη ικανοτήτων: Χρηματοδότηση σε εθνικό επίπεδο εκπαίδευσης για την αστυνομία, τους εισαγγελείς, τους δικαστές και τις τοπικές αρχές σχετικά με τα ψηφιακά στοιχεία, την ευαισθησία ως προς το φύλο και την υποστήριξη των θυμάτων με επίγνωση του τραύματος. Εκπαίδευση και πρόληψη: Εφαρμογή σχολικών προγραμμάτων σπουδών σχετικά με τον ψηφιακό γραμματισμό, την ισότητα των φύλων και τις κρίσιμες δεξιότητες στα μέσα ενημέρωσης· χρηματοδότηση εκστρατειών ευαισθητοποίησης και υπηρεσιών υποστήριξης για τα θύματα.

Αναφορές & Επιλεγμένες πηγές

Συμβούλιο της Ευρώπης – «Η Ελλάδα επικυρώνει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης» (επικύρωση· έναρξη ισχύος για την Ελλάδα την 1η Οκτωβρίου 2018).

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Στρατηγική της ΕΕ για την Ισότητα των Φύλων 2020–2025.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή / EUR-Lex – Πρόταση οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (COM(2022)105 / 52022PC0105).
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο / Νέα – Έγκριση/βήματα του Κοινοβουλίου σχετικά με τους κανόνες σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και των διαδικτυακών βλαβών (Απρίλιος 2024).
- FRA – Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα και θεματική κάλυψη της διαδικτυακής βίας/απειλών κατά της δημοκρατίας (έκθεση FRA 2024–2025).
- Ελληνικό δίκαιο και εθνική πολιτική: Νόμος 4604/2019 (ουσιαστική ισότητα των φύλων και καταπολέμηση της έμφυλης βίας).
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021–2025 (Ελλάδα, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων, 2021–2025) – επίσημο σχέδιο σε PDF και σημειώσεις εφαρμογής.
- Μεταρρύθμιση του ποινικού δικαίου και σεξουαλική κακοποίηση μέσω εικόνας (Άρθρο 346, 2022) – νομικά σχόλια και ανάλυση τύπου.
- Ελληνικός Ποινικός Κώδικας / τροποποιήσεις σχετικά με τις επιβαρυντικές περιστάσεις που υποκινούνται από μίσος (Νόμος 4285/2014 και ενοποιήσεις).
- ΟΗΕ Γυναίκες / παγκόσμια έκθεση για την ψηφιακή βία κατά των γυναικών (πλαίσιο και στοιχεία για τις βλάβες).

• Τσεχική Δημοκρατία – Γυναικεία Επιχειρηματική & Επαγγελματίας CR z.s.

A. ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΦΥΛΟ

α. Ρητορική μίσους με βάση το φύλο στο διαδίκτυο στο πλαίσιο της Τσεχίας
Η ρητορική μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί ένα σοβαρό και αυξανόμενο πρόβλημα στην Τσεχική Δημοκρατία, με νομικές και κοινωνικές συνέπειες. Η τσεχική νομοθεσία την αντιμετωπίζει κυρίως μέσω του άρθρου 356 του Ποινικού Κώδικα (υποκίνηση μίσους εναντίον ομάδας προσώπων ή περιορισμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τους).

Πρωτοβουλίες και φορείς:

Αρκετοί φορείς ασχολούνται ενεργά με την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους, συμπεριλαμβανομένου του Συνηγόρου του Πολίτη για τα Δικαιώματα, του Υπουργείου Εσωτερικών, της Τσεχικής Αστυνομίας και μη κυβερνητικών οργανώσεων όπως οι οργανώσεις People in Need (Člověk v tísni) και In IUSTITIA. Ορισμένες ιδιωτικές εταιρείες συμμετέχουν επίσης σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης που προωθούν ένα ασφαλές και σεβαστό διαδικτυακό περιβάλλον.

Νομικά μέτρα και κυρώσεις:

Η ρητορική μίσους τιμωρείται βάσει της τσεχικής νομοθεσίας. Τα τελευταία χρόνια, τα δικαστήρια έχουν χειριστεί πολυάριθμες υποθέσεις και έχουν επιβάλει κυρώσεις, ιδίως για υποκίνηση μίσους εναντίον συγκεκριμένων ομάδων. Η κυβέρνηση και τα επιμέρους υπουργεία καλούνται επανειλημμένα να εφαρμόσουν πιο αποτελεσματικά προληπτικά μέτρα.

B. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα είναι η εξάπλωση της παραπληροφόρησης, ιδίως στο διαδίκτυο και μεταξύ των νεότερων χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Έρευνες δείχνουν ότι σχεδόν το 75% των ατόμων ηλικίας 18-35 ετών έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αρκετές φορές την εβδομάδα. Συνολικά, αυτό ισχύει για το 58% όλων των ερωτηθέντων. Περίπου το 35% χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως πηγή πληροφόρησης καθημερινά.

Επαλήθευση πληροφοριών:

Περίπου το 63% των Τσέχων αναφέρουν ότι επαληθεύουν πληροφορίες από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τουλάχιστον περιστασιακά, με το ένα τρίτο να το κάνει σχετικά συχνά. Παρόμοιο μοτίβο ισχύει και για τα παραδοσιακά και τα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης. Οι πληροφορίες που διαδίδονται μέσω email είναι οι λιγότερο αξιόπιστες—μόνο το 50% τις επαληθεύει τουλάχιστον περιστασιακά, ενώ το 15% δεν τις ελέγχει ποτέ.

Γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης και ευαλωτότητα στην παραπληροφόρηση:

Σύμφωνα με τον Δείκτη Γραμματισμού στα Μέσα Ενημέρωσης, η Τσεχική Δημοκρατία κατατάσσεται περίπου στη μέση μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Μια έρευνα της Ipsos (Οκτώβριος 2010) ερωτηθέντες ηλικίας 18+) διαπίστωσε ότι οι περισσότεροι Τσέχοι έχουν πιστέψει κάποια παραπληροφόρηση σε κάποιο σημείο, με πάνω από το 31% να παραδέχεται ότι συνέβη επανειλημμένα. Το ένα πέμπτο των ερωτηθέντων ισχυρίστηκε ότι δεν είχε ποτέ πέσει θύμα παραπληροφόρησης.

Οι ειδικοί τονίζουν ότι το ανθρώπινο λάθος είναι ένα φυσικό μέρος της επεξεργασίας πληροφοριών. Το βασικό ερώτημα είναι σε ποιο βαθμό η ευθύνη βαρύνει τα άτομα έναντι του κράτους ή άλλων θεσμών. Η βάση, σύμφωνα με τους ειδικούς, είναι η «υγιεινή της πληροφορίας» - η συνειδητή και κριτική αξιολόγηση των πηγών. Η πιο αποτελεσματική άμυνα κατά της παραπληροφόρησης δεν είναι ο αποκλεισμός ιστοσελίδων ή η διαγραφή περιεχομένου, αλλά η αύξηση του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης.

• Κύπρος – Stando LTD

1. ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Η ρητορική μίσους παραμένει μια σημαντική κοινωνική και νομική πρόκληση στην Κύπρο, κυρίως στον διαδικτυακό χώρο, όπου η ξενοφοβία, ο ρατσισμός και οι διακρίσεις κυκλοφορούν σε μεγάλο βαθμό χωρίς συνεπή εφαρμογή. Η κυπριακή νομοθεσία προβλέπει την ρητορική μίσους, βασισμένη κυρίως στον Νόμο για την Καταπολέμηση Ορισμένων Μορφών και Εκδηλώσεων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας μέσω Συστημάτων Υπολογιστών, Ν. 26 (III)/2004, και σε διατάξεις του Ποινικού Κώδικα σχετικά με την υποκίνηση βίας ή μίσους κατά προστατευόμενων ομάδων. Πρόσθετες προστασίες κατά της σεξιστικής ρητορικής μίσους προστέθηκαν με την ψήφιση του Νόμου για την Καταπολέμηση του Σεξισμού, Ν. 209(I)/2020.

Πρωτοβουλίες και φορείς:

Αρκετοί φορείς δραστηριοποιούνται στο θέμα της καταπολέμησης της ρητορικής μίσους. Παραδείγματα αυτών των φορέων είναι το Γραφείο της Επιτρόπου Διοίκησης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η Αστυνομία Κύπρου και το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Στην κοινωνία των πολιτών, οργανώσεις όπως η ΚΙΣΑ, το Συμβούλιο Προσφύγων Κύπρου και εκείνοι που υπάγονται στο Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Κύπρου ασχολούνται με την ευαισθητοποίηση, την υποστήριξη των θυμάτων και την προώθηση της ανοχής. Εκπαιδευτικά ιδρύματα και οργανώσεις νέων συμμετέχουν επίσης σε διάφορες εκστρατείες σεβασμού.

Νομικά μέτρα και κυρώσεις:

Η κυπριακή νομοθεσία τιμωρεί τη ρητορική μίσους σε περιπτώσεις υποκίνησης σε διακρίσεις, εχθρότητα ή βία λόγω φυλής, εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή φύλου και άλλων χαρακτηριστικών. Ανάλογα με τη σοβαρότητα του αδικήματος, τα δικαστήρια μπορούν να επιβάλουν ποινές που κυμαίνονται από πρόστιμα έως φυλάκιση. Δυστυχώς, αυτά τα νομικά μέσα εφαρμόζονται με ασυνέπεια και η ανάγκη για πιο συνεκτικά συστήματα αναφοράς και εξειδικευμένη εκπαίδευση του αστυνομικού προσωπικού υπογραμμίζεται συχνά από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Πράγματι, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής καλούνται τακτικά να υιοθετήσουν πιο αποτελεσματικές πολιτικές πρόληψης όσον αφορά την εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή του κοινού.

2. ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το πρόβλημα της παραπληροφόρησης, και γενικότερα του απειλητικού περιεχομένου, έχει γίνει πιο ορατό στην Κύπρο, ειδικά στο διαδίκτυο μέσω των κοινωνικών δικτύων και των εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων που χρησιμοποιούνται τόσο από νέους όσο και από ενήλικες. Έρευνες και μελέτες μέσω ενημέρωσης δείχνουν ότι η τηλεοπτική των Κυπρίων λαμβάνει ειδήσεις μέσω των κοινωνικών δικτύων αρκετές φορές την εβδομάδα, με μεγάλο αριθμό από αυτούς να εξαρτώνται από αυτές τις πλατφόρμες ως πηγές πληροφόρησης. Το μοτίβο αντικατοπτρίζεται σε ευρήματα που δείχνουν ότι οι νέοι στην Κύπρο δεν μπορούν συχνά να διακρίνουν αν κάτι είναι σε είδηση ή σε ανάρτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αυτό αποτελεί ένδειξη μεγάλης εξάρτησης από διαδικτυακές πηγές πληροφόρησης (Knews 2025). Επιπλέον, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι το κυρίαρχο μέρος όπου συναντώνται ψευδείς πληροφορίες (74% MDPI, Διερεύνηση Διαδικτυακής Λανθασμένης και/ή Παραπληροφόρησης στην Κύπρο, 2024). Η αύξηση της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως κύριας πηγής πληροφόρησης καθιστά την Κύπρο εύκολο στόχο για ψευδείς αφηγήσεις, πολιτικά υποκινούμενη παραπληροφόρηση και παραπλανητικό περιεχόμενο που γίνεται viral.

Επαλήθευση πληροφοριών

Μια μελέτη του MDPI (2024) δείχνει ότι, παρόλο που πολλοί ερωτηθέντες προσπαθούν περιστασιακά να επαληθεύσουν περιεχόμενο, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν γνωρίζουν τα εξειδικευμένα εργαλεία επαλήθευσης γεγονότων και μόνο λίγοι εφαρμόζουν προηγμένες μεθόδους επαλήθευσης, όπως η αντίστροφη αναζήτηση εικόνων. Οι πληροφορίες που διαβιβάζονται μέσω άτυπων καναλιών - ιδιωτικών μηνυμάτων ή ομαδικών συνομιλιών - ελέγχονται γενικά λιγότερο, γεγονός που επιτρέπει την ταχύτερη διάδοση παραπλανητικών ισχυρισμών (το 77% των ερωτηθέντων ανέφερε έκθεση σε παραπλανητικό περιεχόμενο, ενώ πολλοί δεν μπορούσαν να το ελέγξουν) (MDPI, 2024).

Η Κύπρος κατατάσσεται στη μεσαία βαθμίδα της ευρωπαϊκής κατάταξης στον τομέα της επικοινωνιακής παιδείας, σύμφωνα με τις αξιολογήσεις του EDMO/MedDMO (2023–2024). Αυτές οι αξιολογήσεις κατατάσσουν τη χώρα μεταξύ εκείνων που θεωρούνται μέτρια ευάλωτες στην παραπληροφόρηση, κυρίως λόγω κενών στις δομές εκπαίδευσης στα μέσα ενημέρωσης και της περιορισμένης ανάπτυξης εθνικών πλαισίων πολιτικής που υποστηρίζουν την ψηφιακή παιδεία.

Η έρευνα δείχνει επίσης ότι η πλειοψηφία των Κυπρίων έχει πιστέψει και κοινοποιήσει παραπληροφόρηση τουλάχιστον μία φορά, με ένα σημαντικό ποσοστό να αναφέρει ότι αυτό έχει συμβεί επανειλημμένα. Αυτά τα ευρήματα ευθυγραμμίζονται με περιφερειακές συγκριτικές μελέτες που εξετάζουν την έκθεση σε παραπληροφόρηση τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα, επιβεβαιώνοντας παρόμοιες ευπάθειες στις πρακτικές δημόσιας πληροφόρησης (MDPI, Misinformation and Disinformation in the Internet Society, 2025).

Οι ειδικοί τονίζουν συνεχώς ότι η παραπληροφόρηση εκμεταλλεύεται τις φυσικές γνωστικές προκαταλήψεις και όχι τη νοημοσύνη ή το επίπεδο εκπαίδευσης. Συνεπώς, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας του κοινού απαιτεί συστηματικές εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένων στοχευμένων εκστρατειών ευαισθητοποίησης του κοινού, δομημένων προγραμμάτων ενημέρωσης για τα μέσα ενημέρωσης στα σχολεία και εργαστηρίων σε επίπεδο κοινότητας.

Οι ειδικοί συμφωνούν ότι η βελτιωμένη παιδεία στα μέσα ενημέρωσης –και όχι η αφαίρεση ή ο αποκλεισμός περιεχομένου– αποτελεί την πιο αποτελεσματική μακροπρόθεσμη άμυνα κατά της παραπληροφόρησης, μια θέση που υποστηρίζεται σθεναρά από τις συστάσεις του EDMO/MedDMO (2024).

3. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1. Ενίσχυση της εκπαίδευσης στα Μέσα Ενημέρωσης για όλες τις ηλικιακές ομάδες

Εισαγωγή δομημένων προγραμμάτων μιντιακής παιδείας σε σχολεία, κέντρα νεότητας και κοινοτικούς χώρους. Η διδασκαλία των πολιτών στην κριτική ανάλυση διαδικτυακού περιεχομένου, στον εντοπισμό παραπληροφόρησης και στη χρήση εργαλείων επαλήθευσης γεγονότων θεωρείται γενικά η πιο αποτελεσματική μακροπρόθεσμη άμυνα κατά της παραπληροφόρησης.

2. Ενίσχυση των μηχανισμών αναφοράς και παρακολούθησης για τη ρητορική μίσους

Δημιουργήστε μια ενιαία, προσβάσιμη εθνική πλατφόρμα αναφοράς όπου θα μπορούν να καταγράφονται περιστατικά ρητορικής μίσους -τόσο διαδικτυακά όσο και μη διαδικτυακά-, επιτρέποντας έτσι την καλύτερη συλλογή δεδομένων, την ανάλυση των τάσεων και τις στοχευμένες παρεμβάσεις.

3. Βελτιωμένη εκπαίδευση των αρχών επιβολής του νόμου σχετικά με την ψηφιακή ρητορική μίσους

Αυτό περιλαμβάνει την παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης σε αστυνομικούς και δικαστικούς φορείς στον εντοπισμό, την καταγραφή και τη δίωξη της διαδικτυακής ρητορικής μίσους και της κυβερνοπαρενόχλησης, η οποία θα ενίσχυε τη συνεπή επιβολή του νόμου, δημιουργώντας έτσι αυξημένη εμπιστοσύνη του κοινού και αποτροπή.

4. Ανάπτυξη συνεργατικών μηχανισμών επαλήθευσης γεγονότων

Ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων, των ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης και του Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου για τη δημιουργία ενός κυπριακού κόμβου επαλήθευσης γεγονότων, ο οποίος θα παρέχει ταχεία επαλήθευση κατά τη διάρκεια εκλογών, κρίσεων ή σε περιόδους όπου ο κίνδυνος παραπληροφόρησης είναι υψηλός.

5. Υποστήριξη των θυμάτων μέσω προσβάσιμων υπηρεσιών βοήθειας

Επέκταση των γραμμών βοήθειας και της ψυχολογικής/νομικής υποστήριξης που διασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα. Επειδή οι υπηρεσίες που παρέχουν εμπιστοσύνη σημαίνουν υψηλότερα ποσοστά καταγγελιών και μειώνουν τη μακροπρόθεσμη βλάβη, ειδικά για τις ευάλωτες ομάδες.

6. Χρήση δημόσιων καμπανιών για την προώθηση της υπεύθυνης διαδικτυακής συμπεριφοράς

Ξεκινήστε πανεθνικές εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την αξιοσέβαστη ψηφιακή επικοινωνία, τους κινδύνους της παραπληροφόρησης και τις κοινωνικές συνέπειες της ρητορικής μίσους. Είναι σημαντικό να εμπλακούν οι influencers, τα σχολεία και τα μέσα ενημέρωσης για την ευαισθητοποίηση ευρέων κύκλων.

7. Βελτίωση της λογοδοσίας και της διαφάνειας της πλατφόρμας

Συνεργαστείτε με εταιρείες μέσω κοινωνικής δικτύωσης για την εφαρμογή τοπικών νομικών προτύπων για τη ρητορική μίσους και το επιβλαβές περιεχόμενο. Προωθήστε τη διαφάνεια γύρω από την αλγοριθμική ενίσχυση και απαιτήστε σαφέστερη επισήμανση του πολιτικού περιεχομένου ή των χορηγούμενων πληροφοριών.

4. Αναφορές

Επίτροπος Διοίκησης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Συνήγορος του Πολίτη). (2024). Ρητορική μίσους στην Κύπρο: Στρατηγικές ευαισθητοποίησης, πρόληψης και καταπολέμησης της μισαλλοδοξίας. Λευκωσία, Κύπρος. Μονάδα Κυβερνοεγκλήματος της Αστυνομίας Κύπρου. (χ.η.). Ετήσια έκθεση για περιστατικά κυβερνοεγκλήματος στην Κύπρο. Λευκωσία, Κύπρος.

Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ψηφιακών Μέσων (EDMO). (2023–2024). Εκτιμήσεις ευπάθειας στον ψηφιακό γραμματισμό και την παραπληροφόρηση. <https://edmo.eu> Ινστιτούτο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και Γνώσης (IMME). (2025). Κατανάλωση ειδήσεων από τους νέους και προκλήσεις στον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης στην Κύπρο. Λευκωσία, Κύπρος.

Καθημερινή Κύπρου (KNEWS). (2025). Οι έφηβοι στην Κύπρο δεν μπορούν να διακρίνουν τα νέα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σύμφωνα με μελέτη. <https://knews.kathimerini.com.cy> Καθημερινή Κύπρου (KNEWS). (2025). Σχεδόν όλοι οι νέοι στην Κύπρο και την Ελλάδα χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καθημερινά. <https://knews.kathimerini.com.cy> KISA – Δράση για Ισότητα, Υποστήριξη, Αντιρατσισμό. (2019). Ρατσισμός και διακρίσεις στην Κύπρο: Εθνική έκθεση. Λευκωσία, Κύπρος. https://kisa.org.cy/wp-content/uploads/2019/08/WAS_Cyprus-report_final.pdf Κρυστάλλη, Π., & Νικολάου, Ε. (2025). Παραπληροφόρηση και παραπληροφόρηση στην κοινωνία του Διαδικτύου: Στοιχεία από την Κύπρο και την Ελλάδα. Κοινωνικές Επιστήμες, 14(3), 133. <https://doi>

11. Επιπτώσεις πολιτικής

Τα ευρήματα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή, εθνική και περιφερειακή πολιτική. Πρώτον, ο ψηφιακός και ο μιντιακός γραμματισμός δεν μπορούν πλέον να θεωρούνται ως «πρόσθετη» ή προαιρετική δεξιότητα, αλλά πρέπει να αναγνωρίζονται ως βασική ικανότητα απαραίτητη για την ασφαλή και κριτικά προσέγγισή τους στο ψηφιακό περιβάλλον του 21ου αιώνα. Οι εργαζόμενοι με τους νέους, οι οποίοι συχνά αποτελούν την πρώτη γραμμή αντίδρασης στη διαδικτυακή απειλή, συχνά δεν διαθέτουν την καθοδήγηση, την εκπαίδευση και τη θεσμική υποστήριξη που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, αφήνοντας τόσο τους νέους όσο και τους επαγγελματίες ευάλωτους. Επιπλέον, οι τρέχουσες στρατηγικές πρόληψης της κυβερνοβίας τείνουν να παραβλέπουν κρίσιμες διαστάσεις φύλου και διατομεακές διαστάσεις, παραλείποντας να λάβουν υπόψη τον τρόπο με τον οποίο οι διαδικτυακές βλάβες επηρεάζουν δυσανάλογα τις περιθωριοποιημένες ομάδες ή διασταυρώνονται με ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες. Τέλος, η απουσία ισχυρών μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης που βασίζονται σε δεδομένα περιορίζει την ικανότητα των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των επαγγελματιών να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων παρεμβάσεων, να προσαρμόζουν στρατηγικές σε αναδυόμενους κινδύνους και να εφαρμόζουν βελτιώσεις βασισμένες σε τεκμήρια. Συνολικά, αυτά τα κενά υπογραμμίζουν την επείγουσα ανάγκη για συντονισμένες πολιτικές προσεγγίσεις που δίνουν προτεραιότητα στον ψηφιακό γραμματισμό, παρέχουν δομημένη υποστήριξη στους εργαζόμενους με νέους και ενσωματώνουν πλαίσια ευαισθητά ως προς το φύλο και ενημερωμένα για τα δεδομένα σε όλα τα επίπεδα πρόληψης και αντιμετώπισης της κυβερνοβίας.

Τα Εθνικά Εργαστήρια του WP4 δείχνουν ξεκάθαρα πόσο αποτελεσματικές μπορούν να είναι οι καλά σχεδιασμένες και σωστά υλοποιημένες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, καθώς έχουν θετική επίδραση στις δεξιότητες των εργαζομένων με τη νεολαία όσον αφορά την αντιμετώπιση σύνθετων θεμάτων, όπως η έμφυλη ρητορική μίσους και η ψυχική υγεία στους διαδικτυακούς χώρους.

Τα σουηδικά εργαστήρια διαθέτουν εμπειρικά στοιχεία για τον αντίκτυπό τους: υψηλό επίπεδο συμμετοχής, αυξημένη επαγγελματική αυτοπεποίθηση και σαφείς προθέσεις αξιοποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην πρακτική τους. Καθώς παρόμοια αποτελέσματα παρατηρήθηκαν και στις υπόλοιπες χώρες-εταίρους, το WP4 αποτελεί ένα επιτυχημένο μοντέλο ενδυνάμωσης ικανοτήτων στον τομέα της εργασίας με τη νεολαία.

Καθοριστικής σημασίας είναι το γεγονός ότι το WP4 επιβεβαιώνει πως η διαδικτυακή ρητορική μίσους δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να εξετάζεται αποκομμένα από ζητήματα ψυχικής υγείας ή έμφυλης ισότητας. Με αυτόν τον τρόπο, μέσω της παροχής χρήσιμων δεξιοτήτων, χώρων προβληματισμού καθώς και διαδικτυακών εργαλείων, το έργο ScrollOff διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση ενός ασφαλέστερου διαδικτυακού και μη διαδικτυακού περιβάλλοντος.

12. Συστάσεις

A. Για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής (10 συστάσεις)

1. Εισαγωγή νομοθετικών πλαισίων που διακρίνουν τη ρητορική μίσους με κίνητρο το φύλο.
2. Εφαρμογή και περαιτέρω ανάπτυξη προτύπων προστασίας της ΕΕ στο πλαίσιο του νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες.
3. Χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων προγραμμάτων ψηφιακής και επικοινωνιακής παιδείας.
4. Ενίσχυση της διαθεσιμότητας νομικής υποστήριξης και συμβουλευτικής για τα θύματα.
5. Ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών για την πρόληψη της διαδικτυακής βίας με βάση δεδομένα.
6. Εισαγωγή υποχρεωτικής εκπαίδευσης για σχολικούς ψυχολόγους και κοινωνικούς παιδαγωγούς.
7. Σύσταση ομάδων ταχείας αντίδρασης για διαδικτυακές επιθέσεις σε ανηλίκους.
8. Υποστήριξη του διυπουργικού συντονισμού (παιδεία, δικαιοσύνη, εσωτερικές υποθέσεις).
9. Δημιουργία προτύπων για προληπτικά προγράμματα σε σχολεία και υπηρεσίες για νέους.
10. Προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας και της ανταλλαγής δεδομένων – ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ εθνικών και ενωσιακών αρχών για την αποτελεσματική παρακολούθηση, πρόληψη και αντιμετώπιση της διαδικτυακής παραπληροφόρησης με βάση το φύλο και της ρητορικής μίσους.

B. Για Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (9 συστάσεις)

1. Ενίσχυση της συστηματικής διδασκαλίας της κριτικής σκέψης.
2. Εισαγωγή σχολικών συστημάτων αναφοράς για διαδικτυακά περιστατικά.
3. Εκπαίδευση εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση των στερεοτύπων των φύλων.
4. Δημιουργία ασφαλών χώρων συζήτησης για τα διαδικτυακά περιστατικά.
5. Ενίσχυση του ρόλου των σχολικών ψυχολόγων στην πρόληψη.
6. Διοργάνωση εργαστηρίων με ειδικούς από τον χώρο.
7. Υλοποίηση θεματικών εκπαιδευτικών ενοτήτων όπως το ScrollOff.
8. Ενσωμάτωση του ψηφιακού και του επικοινωνιακού γραμματισμού σε όλα τα μαθήματα.
9. Εμπλοκή των γονέων και των φροντιστών στην εκπαίδευση για την ψηφιακή ασφάλεια.

Γ. Για τους εργαζόμενους με νέους (10 συστάσεις)

1. Χρησιμοποίηση του ScrollOff KeyBook ως μεθοδολογικό οδηγό.
2. Υποστήριξη των νέων στον καθορισμό ψηφιακών ορίων.
3. Παροχή ενός ασφαλούς, μη στιγματιστικού χώρου για την ανταλλαγή εμπειριών.
4. Διδαχή στους νέους πώς να αναφέρουν με ασφάλεια διαδικτυακά περιστατικά.
5. Εργασία με σενάρια και καταστάσεις-μοντέλα.

6. Ανάπτυξη συναισθηματικής ανθεκτικότητας και κριτικής αξιολόγησης περιεχομένου.
7. Προσδιορισμός επικίνδυνων αλγοριθμικών προτύπων συμπεριφοράς.
8. Παρακολούθηση των διαδικτυακών τάσεων χρησιμοποιώντας εργαλεία δεδομένων.
9. Συνεργασία με τις μειονοτικές κοινότητες.
10. Ενεργή υποστήριξη της αυτοπεποίθησης των νέων γυναικών και των ΛΟΑΤΚΙ+ νέων.

Δ. Για Ψηφιακές πλατφόρμες και τεχνολογικές εταιρείες (8 συστάσεις)

- Βελτίωση της ανίχνευσης περιστατικών μίσους με κίνητρο το φύλο.
- Διασφάλιση διαφανούς αναφοράς σχετικά με την εποπτεία περιεχομένου.
- Εισαγωγή λειτουργιών γρήγορης υποστήριξης για νεαρούς χρήστες.
- Επισήμανση με σαφήνεια των επικίνδυνων ή ψευδών πληροφοριών.
- Ανάπτυξη επαληθευμένων βάσεων δεδομένων σχετικά με πληροφορίες που σχετίζονται με το φύλο.
- Πρόσληψη ανθρώπινων συντονιστών για γλώσσες και περιοχές υψηλού κινδύνου.
- Περιορισμός της σύστασης για τοξικό περιεχόμενο.
- Συνεργασία με οργανισμούς που επικεντρώνονται στη νεολαία.

13. Κατακλείδα

Το έργο ScrollOff καταδεικνύει ότι το μίσος και η παραπληροφόρηση με βάση το φύλο αποτελούν μια σύνθετη πρόκληση που απαιτεί συντονισμένα μέτρα στην εκπαίδευση, την πολιτική, τον τεχνολογικό σχεδιασμό και την εργασία με νέους. Η οικοδόμηση ενός ασφαλούς ψηφιακού περιβάλλοντος απαιτεί μακροπρόθεσμες επενδύσεις, πολιτική δέσμευση και συνεργασία μεταξύ κρατών, σχολείων, ΜΚΟ και τεχνολογικών πλατφορμών.

Αυτή η σύνοψη πολιτικής παρουσιάζει συγκεκριμένα βήματα που μπορούν να εφαρμοσθούν άμεσα οι κυβερνητικοί θεσμοί και οι τοπικοί οργανισμοί – για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των νέων, τη διασφάλιση της ισότητας και την υποστήριξη του δημοκρατικού διαλόγου σε διαδικτυακούς χώρους.

14. Αναφορές

- ECES. (2022). Παρακολούθηση των μέσων ενημέρωσης και έγκαιρη προειδοποίηση για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους, τον μετριασμό των συγκρούσεων και της έμφυλης βίας. Επιμ. Ευρωπαϊκό Κέντρο Εκλογικής Υποστήριξης. <https://www.eces.eu/en/posts/media-monitoring-hate-speech-and-genderbased-violence> Blank, G., Dutton, W.H., & Buettner, N. (2021). Είναι οι γυναίκες πιο εκτεθειμένες σε διαδικτυακή ρητορική μίσους;. Oxford Internet Surveys. <https://oxis.oii.ox.ac.uk/blog/are-women-more-exposed-to-online-hate-speech/>
- Paz, M. A., Montero-Díaz, J., & Moreno-Delgado, A. (2020). Ρητορική μίσους: Μια συστηματική ανασκόπηση. Sage Open, 10(4). <https://doi.org/10.1177/2158244020973022>
- Sellars, A. (2016). Ορισμός της Ρητορικής Μίσους. Berkman Klein Center Research Publication No. 2016-20, Boston University School of Law, Public Law Research Paper No. 16-48, Διαθέσιμο στο SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2882244> ή <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2882244>
- Plan International (2020). Ελεύθεροι στο διαδίκτυο; Οι εμπειρίες διαδικτυακής παρενόχλησης κοριτσιών και νεαρών γυναικών. Ανακτήθηκε από το Plan International Amnesty International (2017). Τοξικό Twitter - Ένα τοξικό μέρος για τις γυναίκες. Ανακτήθηκε από το Amnesty International Pew Research Center (2021). Έφηβοι, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τεχνολογία 2021. Ανακτήθηκε από το Pew Research Center European Institute for Gender Equality (EIGE) (2021). Κυβερνοβία κατά γυναικών και κοριτσιών. Ανακτήθηκε από το Πανεπιστήμιο EIGE της Νέας Νότιας Ουαλίας (2020). Διαδικτυακή παρενόχληση και ο αντίκτυπός της στις γυναίκες. Ανακτήθηκε από το UNSW UNESCO (2021). The Chilling: Παγκόσμιες τάσεις στη διαδικτυακή βία κατά γυναικών δημοσιογράφων. Ανακτήθηκε από το Κέντρο UNESCO για την Καταπολέμηση του Ψηφιακού Μίσους (CCDH) (2022). Παραπληροφόρηση λόγω φύλου: Ένα νέο όπλο στο οπλοστάσιο της διαδικτυακής παρενόχλησης. Ανακτήθηκε από το Διεθνές Κέντρο Έρευνας για τις Γυναίκες (ICRW) του CCDH (2021). Βλάβη λόγω φύλου: Ο αντίκτυπος της διαδικτυακής βίας λόγω φύλου. Ανακτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών του ICRW (2021). Διαδικτυακός μισογυνισμός: Η ψηφιακή σκιά της πανδημίας. Ανακτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών Harris, B., & Vitis, L. (2020). Ψηφιακές εισβολές: τεχνολογία, χωρικότητα και βία κατά των γυναικών. Journal of Gender-Based Violence 4(3):325-41.
- Douglas, H., Harris, BA., & Dragiewicz, M. (2019). Ενδοοικογενειακή βία που υποβοηθείται από την τεχνολογία: Οι εμπειρίες των γυναικών. British journal of criminology, 59(3):551-70.
1. Henry, N., & Powell, A. (2015). Ενσωματωμένες Βλάβες: Φύλο, Ντροπή και Τεχνολογικά Διευκολυνόμενη Σεξουαλική Βία. Βία Κατά των Γυναικών, 21(6):758-2.79.
 3. Powell, A., & Henry, N. (2019). Θυματοποίηση σεξουαλικής βίας μέσω της τεχνολογίας: Αποτελέσματα από διαδικτυακή έρευνα ενηλίκων στην Αυστραλία. Journal of Interpersonal Violence, 34(17):3637-65.
 4. Alava, S., Frau-Meigs, D., & Hassan, G. (2017). Νέοι και βίαιος εξτρεμισμός στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: Χαρτογράφηση της έρευνας. Εκδόσεις UNESCO.
 5. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260382> Gagliardone, I., Gal, D., Alves, T., & Martinez, G. (2015). Αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Παρίσι: Εκδόσεις UNESCO.
 6. ElSherief, M.; Kulkarni, V.; Nguyen, D.; Wang, W.Y.; Belding, E. (2018). Γραμματική του μίσους: Μια γλωσσολογική ανάλυση της ρητορικής μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με βάση τον στόχο. Στα Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου AAAI για τον Ιστό και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, 12(1): σελ. 42-51. DOI:10.1609/icwsm.v12i1.15041 Davidson, T.; Warmsley, D.; Macy, M.; και Weber, I. (2017). Αυτοματοποιημένη ανίχνευση ρητορικής μίσους και το πρόβλημα της προσβλητικής γλώσσας. Στο ICWSM'17
 7. https://epale.ec.europa.eu/en/content/scroll-off-approach-online-inclusion?utm_source=chatgpt.com
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563225000974?utm_source=chatgpt.com

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι, ωστόσο, μόνο του/των συγγραφέα/ων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Εκτελεστικού Οργανισμού Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο EACEA φέρουν ευθύνη γι' αυτές.

